

Benim Oyuncaklarım

Recep SEYHAN

Gidişin içime bir oyuk açtı dedi. İçin oyuk değil miydi, dedim. Değildi, dedi. İçimizde bir oyuk yoksa, dümdüzse içimiz, oraya bir oyuk açılmamışsa şimdiye değin, büyümemişiz ve çocuk kalmışız demektir, dedim. Sen büyüdün mü, dedi. Evet, dedim bu gece büyüdüm, dedim. Nasıl yani, dedi. Sen şimdiye kadar çocuk muydun, dedim. Evet dedi hep bir çocuktum ben; elli yaşında oyuncakları olan bir çocuk dedim ve ekledim: Seninle geçen zamanlarım da hayatımın ikinci dönem çocukluğu idi. Şu oyuncak meselesini biraz açsana sen, dedi. Açayım, dedim:

Bir sürü oyuncagım vardı benim. Nereden geliyordu bilmiyorum ama bazen bir anda her yer oyuncağa gidiyordu sanki. Şunun farkındaydım: Bu oyuncakların hepsini annem veya babam alıp getiriyor değillerdi. Diyebilirim ki çevremdeki insanlar bana ve kardeşime oyuncak getirmek için birbirleriyle yarışıyorlardı; doğum günlerimiz, bayram günleri ve kandil geceleri gibi belirli zamanlar da bu yarış kamçıliyordu doğrusu. Gelen oyuncakların paylaşımında kardeşimle aramızda mutlaka bir hırgür çıkardı. Bir defasında oyuncak kavgalarımızdan bunalan annem -babama da ince bir sitem göndererek- “Her yer oyuncak... Şunlara oyuncak almayalım artık diyorum, kimseye anlatamıyorum” diye yakınmıştı. Kendi payıma, oyuncaklarıma sahiptim ve onları kardeşimle bile paylaşmak istemiyordum. Bu uğurda kavgaya bile hazırdım. Bu itişmeler sırasında aramızda çekiştirdiğimiz oyuncaklardan kırılanlar olurdu. Bu durumlarda, bize mutluluk sunacağı düşünülen oyuncaklar her ikimizi de mutsuz ederdi belki ama ben yine de oyuncaklarıma sahip çıkma ve onları temellük etmekten asla vazgeçmezdim; tabii kardeşim de...

Oyuncaklarla “büyüyeceğimiz” düşünülüyor olmalıydı. Aslına bakılırsa her bir oyuncak, ileride yaşayacağım hayatın bir benzetimliği gibiydi; oyuncakların üzerinde oradan alınmış örnekler vardı çünkü. Bazı oyuncaklarla -ünsiyet mi kuramıyordum, onda bana benzeyen taraflar mı bulamıyordum yoksa ne bileyim bir doku uyumsuzluğu mu yaşıyordu aramızda bilmiyorum- iletişim kuramıyordum: Diyebilirim ki bu bölüme giren oyuncakları hiç kullanmadan ademe terk ediyordum. İlgisizliğe terk ettiğim bu oyuncaklar sanırım başka çocuklara veriliyor olmalı ki evin içinde kayboluyordu bir süre sonra. Bir kısmı da vardı ki onlarla

Oyukü

geçirdiğim zamanlardan bir şikâyetim olmamakla birlikte üzerlerine kuma gibi gelen yeni oyuncaklar ötekilere olan ilgimi örseliyordu sanki yeni bir oyuncakın gelmesiyle birden gözümden düşüşe geçiyorlardı. (Bu tutumumla onlara vefasızlık ettiğim veya kadirbilmezlikte bulunduğum düşünülebilir ama ne edeyim ki böyle oluyordu.) Sonra onları beklenmedik bir zamanda “yok” çıkarıyordum ve anneme kayıp oyuncaklarımdan o anda aklıma düşenlerin hesabını soruyordum. “Anne, diyordum benim kepçeli oyuncakım nereye gitti?” Annem de oynadığım için onları başka çocuklara, kardeş ülkelerden gelen oyuncaksız göçmen çocuklara gönderdiğini söyleyince bir zamanlar ademe terk ettiğim o oyuncaklar gözümde birden kıymet kazanıyordu ve ortalığı velveleye veriyordum.

Sonraları anladım ki oyuncakların da bir kimliği ve kişiliği vardı. Oyuncakların benim kişiliğimin ve kimliğimin dokuyucuları olduğunu bilmiyordum belki ama onlardan bazılarının duyguları olduğunu, hissettiklerini, üzüldüklerini veya sevindiklerini duyumsuyordum. Bu yüzden olmalı; bazılarının yokluklarına alışamıyordum. Kişiliği ve kimliği ile uyuşmadığım bazı oyuncaklarla değil sadece; alıştığım, benimsediğim, aramızda bir ünsiyet oluşmuş, kendileriyle hoş zamanlar geçirdiğim oyuncaklarımla da bir problem yaşıyordum bazen. Bir dem geliyordu, ne oluyordu bilmiyorum; bütün oyuncakları saçıp savurasım, gözümün önünden uzaklaştırısam geliyordu; böyle anlarda sağa sola fırlatıyordum, kırıp döküyordum onları.

Bir gün, oyuncaklarımın önemli bir kısmı aniden yok olduğunda (Dayımın doğum günüm için getirdiği bir trenim vardı; yokluğuna uzun süre alışamamıştım. Ona biner, görmediğim ülkelere uzun yolculuklara çıkardım.) bunu derinden hissettim. Çok geçmeden durum anlaşıldı: Annem oyuncaklarımı kırıp döktüğümü ,evi ocağı dağıttığımı, pis bir çocuk olup çıktığımı falan söylüyordu bana, mutfaktan sesini işitiyordum. Kayıp oyuncaklarımın arkasından yas tutmam, ağlayıp sızlamam da fayda etmemişti. Yanıma geldi: “Zırlayıp durma” dedi bana, fena kızmıştı anlaşılan. “Oyuncaklardan ne istiyorsun? Bir sürü para ödedik onlara. Sen ne yapıyorsun? Kırıp döküyorsun, dağıtıyorsun, acımasızca sağa sola fırlatıyorsun. Sadece oyuncaklara değil evin eşyalarına da zarar veriyorsun. Oyunun bitince şu oyuncaklarını topla dedim kaç kez. Arkanı toplamaktan, ortalığı temizlemekten bıktım. Gör şimdi sen nasılmış sana verilenlerin kıymetini bilmemek. Cezalısın.” Cezam belliydi; kayıp oyuncaklardan mahrum bırakılmak. Kim bilir hangi çocuğun ellerinde dolaşıyordu şimdi oyuncaklarım? Oyuncaklarla yaşadığım problemlerin ardından gelen mahrumiyet cezaları tutumumda bir değişikliğe de sebep oluyor muydu? Bunu anneme sormak lazım.

Kayıp olaylarının ikincisi farklı biçimde gerçekleşmişti: Annemin oyuncaklarını saklayabileceği aklımdan bile geçmemişti. Aylar sonra oyuncaklar saklandık-

ları yerden çıkıp geldiğinde durumu anlamıştım. Annem bununla bana bir sürpriz mi yapmak istiyordu bilmiyorum ama unuttuğumu sandığım o oyuncakları ansızın karşımda bulduğumda kayıplarına kavuşan her çocuğun yaşadığı iç coşkuyu derinden yaşadığımı gizleyemeyeceğim. Hafızamdan neredeyse çıkmış olan ve beklenmedik bir zamanda çıkıp gelen bu eski oyuncaklarla özlem giderirken bir şeyin de farkına varıyordum: Onlarda daha önce fark etmediğim ayrıntılar, beni hayrete düşüren yenilikler buluyordum; şimdi ayırdına vardığım bu özellikleri daha önce nasıl olup da fark edemediğime şaşıyordum. Bulduğum her oyuncakla ilk kez karşılaşmış gibiydim. Kısaca eski oyuncaklarımı yeniden keşfediyordum diyebilirim. Cezayla sonuçlanan son kayıplardan sonra fark ettiğim bir şey daha oldu: İlk birkaç günden sonra onları arayıp sormuyordum bile. Mahrum bırakıldığım oyuncaklar kendileriyle birlikte zihnimde kısa sürede yok oluyorlardı ve ben onları sanki benimle yaşamış hiçbir anıları yokmuş gibi kısa sürede tümüyle unutuyordum. Yeni gelen oyuncaklar “kayıpları” unutturuyor olmalıydı. (Oyuncakların tarafından bakılınca bu yaptığım apaçık vefasızlıktı belki ama yazık ki durum da böyleydi.)

Bir oyuncak türü de vardı ki onları kullanmasını bilmediğim veya özenli kullanmadığım için kırmış oluyordum. Evin bir köşesinde, bir sepetin içinde veya bir çuvalda aylarca ilgisizliğe terk edilen oyuncak enkazına hüznle bakardım bazen. Onlar benim için getirilmişlerdi bu eve ve ben kendilerine doymadan onlardan ayrılmıştım. Aslında onların kullanma kılavuzları veya kitapçıkları da vardı ama ben onları -okuma çağımda da- okumuyordum. O kitapçıklara bakarak, nasıl bir yol izlersem onları kullanabileceğimi, onlarla iyi geçinebileceğimi de evden kimse söylememişti bana; buna zamanları olmamıştı zahir. Onlar, kendilerine ayrılan bir kenarda oyuncak mezarlığında sürelerini tamamladıktan sonra böyle heder olup çöpe gittiler.

Oyuncaklar benim için hayatın mini bir modeliydi. “Büyüyünce” yüz yüze geleceğim hayatın bana çıkarabileceği muhtemel zorlukları nasıl aşacağım konusunda bu modellerden destek alıyor olmalıydım. Onlara ulaşmak için az çabam olmadı, bunu şimdi daha iyi anlıyorum. Söz gelişi topum olmadığına çaput parçalarını daha büyük bir çaputun içinde toplayıp top yapardım. Keza karton parçalarını kesip tutkal marifetiyle kendime ev yapmaya çalışırdım. Her ev gibi bizim evde de top oynamak yasaklansa da yasakların çocuklarca delinmek için konmuş olabileceği görüşünü eylemlerimle ben de teyit ettim. Bu esnada bazı kayda değer eşyaları kırdıktan sonra bu yasağın delinemeyecek kadar sertleştiğini ve ben büyüdükçe bu oyunun da -en azından evde- bittiğini gördüm.

Oyuncaklarımla büyüyeceğimi düşünmüş olmalıydı annem. Öyle de oldu sanırım; hayatımın her evresinde bir oyuncuğım oldu benim. Büyüdüğüm düşünülse

de oyuncaklarım benimle büyümüyordu; sadece biçim değiştiriyordu. Öyle bir zaman geldi ki ikimizden birinin diğerini terk etmesi gerektiği gerçeğiyle yüz yüze geldim. Önümde örnekler de vardı. Evin büyüklerinden kimsenin oyuncak arabaları, oyuncak telefonları, küçücük ev eşyaları, plastik tabancaları yoktu. Babamı bir gün bile oyuncak tabancalarla koltukları siper yaparak sağa sola ateş ederken görmemiştim; annemin -kız kardeşim gibi- oyuncak bebeklerle uyuduğuna bir gün bile şahit olmamıştım. Hasılı, oyuncaklarımla vedalaşma zamanının geldiğini seziyordum.

Oyuncaklarıyla vedalaşma zamanının tam olarak ayı veya günü var mıydı, dedim. Ağaçların yeşermesi gibi bir şeydir bu dedi; bir ağaçta ilk çiçeğin görünür kılınmasının belirlenmiş bir zamanı vardır ama onu kılı kılına tespit edemeyiz. Oyuncaklarımdan ayın hangi günü hangi saatte ayrıldım bunu bilemiyorum. Kendileriyle vedalaşmak için kullanıp harcadığım bir zamandan söz edebilirim fakat onlarla yollarımızın ayrıldığı zamanın ayrıntılı bilgisinden mahrum bulunuyorum yazık ki. Belki o gün belirlenmiş olarak da mevcuttu ama ben onu bir türlü tespit edemedim. Düşünmedim hiç bunu; hem niye düşüneyim? Belki de o bir süreçti ve o süreç zamanın kendi içindeki odacıklarına dağılmış ve orada zamana yedirilmişti. Yeni bir zaman dilimine aktığımı anladığımda bu ayrıntılar çoktan tüketilmiş ve yok olmuştu. Şu da var; öyle eylemler ve zamanlar vardır ki doğrusu, onların keşişme çizgileri çok net değildir, gözlemlemeye kalksanız da bunu başaramazsınız; ama onlar kendiliğinden gerçekleşir ve kendi yönünde akmaya başlar. Söz gelişi emziğimle hangi gün hangi saatte vedalaştım, hangi gün hangi saatten itibaren bezlenmedim; hangi gün “büyümüş” sayıldım, keza benim “ilk dönem çocukluğu” dediğim ve burada anlattığım o dönem hangi gün hangi saatte sona ermiştir; dolayısıyla gençliğim ne gün hangi saat başlamıştır ve ne gün hangi saatte sona ermiştir? Burada andığım zamanların içinden geçtiğim, onları kullanıp tükettiğim hâlde bu soruların cevabı bana hep meçhul kalmıştır.

Mademki oyuncaklar benimle büyümüyordu; ben de ya onları yaşımın hizasına getirir ya da yaşıma uygun oyuncaklar edinirdim. Öyle de yaptım. Diyebilirim ki ilk dönem çocukluğumun sona ermesiyle birlikte oyuncaklarla olan ilişkilerim bitmemişti; tersine, yeni dönemde, yeni oyuncaklar edindiğim farklı bir zaman dilimine geçmiştim. (Buna “ikinci dönem çocukluk çağı” da diyebilirim.) Bu yeni zaman dilimine geçerken oyuncak değiştirmiştim; başka bir deyişle bu yeni dönemde eski oyuncaklarımı beni terk etmeden ben kendime yeni oyuncaklar bulmuştum. Belirli aralıklarla fetret dönemleri yaşasam da bu çok sürmüyordu; yeni oyuncaklarla buluşuyordum fakat bir öncekilerin başlarına gelenler onların da başına geliyordu. Ben de hiç beklemeden yeni oyuncak arayışına çıkıyordum. Bu hâlisle çocukluktan çıkmıştım güya ama büyüyememiştim bir türlü. Gerçeğin şöyle olduğunu düşünüyordum: Her iki dönemin oyuncakları da erişkinlik çağına

hazırlık bağlamında ulaşacağım hayatın bir benzetimliği olarak var idi. Bir başka gerçek de şuydu: Koca bir ömür oyuncakların peşinden koşmuştum. Yeni dönemin oyuncaklarına ulaşmak için hayatımı bile ortaya koyuyordum. Didişiyor, didikliyor, mücadele ediyor, enerji tüketiyor, emek veriyor, terliyordum. Diyebilirim ki bu dönemdeki oyuncaklarım uğruna hapis yatmayı hatta hayatımdan vazgeçmeyi bile göze alıyordum. Ben ölsem bile oyuncaklarım yaşar diye mi düşünüyordum bilmiyorum ama içinde bulunduğum gerçek de buydu açıkçası. Bu oyuncaklar içinde beni en çok uğraştıran yakınlarda bitirip taşındığım ve şimdi içinden hazin bir törenle çıkarılmakta olduğum bu ev oldu. Hayatımın önemli bir kısmını ona harcadım. Çok emek verdim, kan ter içinde kaldım, ona ulaşmak için sahip olduğum bütün gücü ortaya koydum; ama sen de görüyorsun işte, içinde oturamadım ağız tadıyla. (Belki de ağzımın tadı şimdi geldi kim bilir?) İlk dönem çocukluğumda kardeşlerimle yaşadığım oyuncak kavgasının hemen hemen aynısını bu dönemde de farklı rakiplerle yaşadığımı hayretle gördüm. O ilk dönemde kardeşimle paylaşmadığımız oyuncakları birimiz bir tarafından ötekimiz diğer tarafından çekiştirirken o esnada kırdığımız oyuncakların başına gelenler bu dönemdeki oyuncaklarımızın başına da geliyordu. Böyle, bin bir meşakkatle elde ettiğim oyuncaklarla bir süre oyalandıktan sora gördüm ki yeni bulduğum bu oyuncaklar da ilkinler gibi kırılıp dökülüyor, aşınıyor, eskiyor, dağılıyor, kayboluyor veya tükeniyordu; ya da ne bileyim zamanla bana yabancılaşıyordu yahut ikimizden biri diğerini beklenmedik bir anda terk ediyordu. İşte, içine henüz girdiğim bu büyük oyuncak da beni terk ediyor. (Yoksa ben mi onu terk ettim?) Diyebilirim ki ben kovalıyordum onlar kaçıyor; hiç beklemediğim bir anda da elimden kayıp yitiyorlardı. Aramızdaki ilişki tavşan kaç tazı tut oyununa dönmüştü. Oyuna dönüşme de değil apaçık bir oyundu bu. Bir kısmını yakaladım zaman zaman; bulduklarım sevindim, bulamadıklarım yerindim. Bulduklarımın kimi daha önce kaybettiklerimdi, bir kısmı da yeni ulaştıklarımı. (Kayıp iken bulduklarımı bu dönemde de yeniden keşfettim, ilk dönem çocukluğumdaki gibi.)

Sonra bir gün oyuncaklarımı elimden apansız aldılar; oyuncaksız kalakaldım orta yerde. Anladım ki bir gecede, belki de bir saatte veya bir anda erişkinlik çağına ulaşmıştım. Anlık bir zaman diliminde büyüyüvermiştim birden. (Bu, benim için gece olmuştu ama başkaları için günün herhangi bir saati içinde de olabilirdi.) O gece, yani çocukluktan çıktığımı ve büyüdüğümü, erişkinliğe ulaştığımı gördüğüm o gece, arkama baktığımda bütün oyuncaklarımın (hayatımı verdiğim o ev dâhil) beni terk ettiklerini gördüm. Bir de gördüm ki beni taniyan ve sevenler, kendileriyle hukuki iletişimde bulunduğum uzak ve yakın çevrem, bu yeni gelişmeyi dünyanın her yerine ulaştırmak üzere bir araya gelmişler ve oyuncaklarım veda ederek erişkinliğe adım atışımı kutlama töreni düzenlemişlerdi. İşte şimdi, burada, sen de o amaçla bulunuyorsun.